

Anulu III.

N^{ro} 6.

Fóí'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasă a clerului și a
poporului.

Redigată de

Dr. **Alexandru V. Gram'a.**

25 Martie 1885.

Conținutul:

Proselitismul religios la noi. — Una dispensațiune papală. — Cîntă cea mai
de pre urmă de Leonardo da Vinci. — Santul Joana Evangelistulă că martor
oculă al intemplerilor enerate în Evangelicul lui. — Una intoleranță
religioasă în știință. — Responsuri. — Variațiuni. — Inșiențare.

Apare în 10 și 25 st. n. a fiecărei luni.

5

Pretulul pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1885.

Tipografia Săminarului gr.-cat. în Blasiu.

Proselitismulu religiosu la noi.

În numerulu ultim alu foiei noastre în articolulu despre fundatiunile nationali si confessionali am fostu dîsu, cã presupunerea „Telegrafului romanu“, cumcã poporulu nostru nu are nice una convictiune religiosa, ci trece dela una confesiune la alt'a numai în urm'a unoru cortesiri cu totulu neevangelice, este una vetamare pre întregu poporulu romanescu. Acést'a pentrucã desti la noi trecerile dela una confesiune la alt'a din cele doue romanesce suntu mai dese si se întempla cu mai mare usiuretate cã la alte popore de cultur'a mai înalta religiosa, totusi caus'a aparitiunei acesteia în viet'i'a religiosa a poporului nostru nu este de a se cautã în lips'a sentiului religiosu, ci cu totulu aire. Fienducã atunci amu fostu promis, cã la cestiunea acést'a vomu mai reveni, asia ni si luamu libertate a ne espune parerile nostre cu privire la obiectulu acest'a.

Deca voimu se consideramu lucrulu acest'a psihologice, atunci mai antãiu trebuie se fimu în claru cu cestiunea, cã în ce stã convictiunea religiosa a poporului nostru dela sate?

În ainte de tote trebuie se deosebimu între convictiunea religiosa a unui omu de cultura si între convictiunea religiosa a poporului dela sate, care nu scie nice cet'i nice serie, éra din lucrurile de religiune abié are câteva notitie tare primitive. Unu omu de cultura, care apartiene unei baserici, are convictiune nu generala numai cu privire la acc'a, cumcã baseric'a sa este adeverata, ci elu are convictiune în specie despre unulu fia-care principiu, despre unulu fia-care adeveru de credintia, cumcã suntu perfectu adeverate, si chiaru pentrú ace'a e si tare legatu de baseric'a sa, pentrú cã în specialu este convinsu despre adeverulu unui fia-carui lucru, ce-lu propune si profeséza baseric'a sa. Una atare convictiune religiosa este convictiuné classica si individulu, ce posiede una atare convictiune, se dice cã are cultura religiosa. Éra nasuinti'a spre producerea unei atari convictiuni în unulu fia-care individuu se numesce cultivare religiosa a unui poporu. Chiaru si scopulu foiei nostre, cã unu organu pentrú cultur'a religiosa a clerului si a poporului, nu este altu ceva decãtu producerea unei atari convictiuni religioase în unulu fia-care membru alu basericeii nostre romanesce unite si prin acést'a cultivarea religiosa a poporului nostru.

Convictiunea acést'a religiosa este de totu puternica. Ea e în stare se resiste la ori si ce atacuri, provina ele de ori unde. Ma una atare convictiune este în stare a entusiasma pre omu pana la sacrificiele cele mai mari spre scopurile basericeii, éra în privinti'a morala lu face pre omu cãtu se pote mai

consciin de tote oficiele si datorintiele lui si pre aceste i le pune in aintea ochiloru in una lumina câtu se pote mai clara si mai curata. Unde esiste una atare convictiune religiosa, acolô trecerea dela una baserica la alt'a se intempla numai singuru dupa studiu si meditatiune mai indelungata seau mai scurta, dupa cum baseric'a, de carea se tiene cineva e mai departe seau mai aproape de cea adeverata. Acést'a este caus'a, de baseric'a catolica doresce asia tare, cá orientalii desbinati de baserica se inainteze câtu mai tare in cultur'a religiosa, fienducà ea e secura, cá atunci barbati de convictiunea religiosa din cestiune dupa pucina meditatiune voru cunosce retacirea, in care se afla orientalii, si cu bratiile deschise voru imbratisià baseric'a catolica, uniculu depositariu alu adeverului intregu crestinu. Totu acést'a este caus'a, de Orientalii mai cu sema in Rusi'a suntu atâtu de mari contrari ai culturai religioase in cleru si in poporu, cá nu cumva prin acést'a se veda pre prea multi alergandu la baseric'a catolica. Totu convictiunea acést'a din cestiune este caus'a, de in Angli'a, unde cultur'a religiosa este mai inalta cá ori si unde, intorcerea dela baseric'a protestanta anglicana la baseric'a catolica mai cu sema in clasele cele inalte este unu lucru atâtu de desu, câtu Angli'a a capetatu numele de tier'a conversiuniloru. Cu câtu ar' fi mai dese conversiunile aceste in Rusi'a, cându acolo ar' esiste una atare cultura religiosa cá in Angli'a, dupa-ce dela baseric'a orientala desbinata este multu mai usioru a trece la baseric'a catolica, fiendu-cà e multu mai aproape de ea cá cea protestanta anglicana!

Convictiunea acést'a se baséza pre una cunoscintia mai ampla a principiiloru basericeii sale si pre una practica mai conscia religiosa decâtu cum este a poporului de rendu. Chiaru din caus'a acést'a la una atare convictiune nu se pote ajunge decâtu numai prin instructiune continua.

Cum stá inse óre lucrulu cu poporulu nostru. Ore potese dice despre elu, cumcà are una atare convictiune. Nice pre departe! Poporulu nostru sute de ani nu a primitu nice cea mai elementaria si mai primitiva instructiune religiosa. De aci a urmatu, cá mai cu sema generatiunea, ce n'a amblatu nice cându la scola, din lucrurile de religiune nu posiede mai nice una cunoscintia, afora de câteva puncte din cele mai generali si comune cu tote celelalte confesiuni din patria, precum, cá existe unu Domnedieu, cá Mantuitorulu nostru Isusu Christosu a moritu pre cruce, si inca ver o doue trei de genulu acest'a. Ma in unele lucruri mai cu sema de morala are nesce pareri cu totul gresite, ce miroasa tare multu a Bizantinismu si a Iudaismu. Asia poporulu nostru pentru esemplu confunda de totu tare insemnatarea morala a preceptelor naturalu cu cele basericesci, câtu nu arareori dà omulu prin poporulu nostru de ide'a ace'a gresita, dupa care mai mare pundu se pune pre preceptulu basericescu alu postului decâtu pre celu naturalu de a nu se atinge de averea altuia. Si inca si mai multu! Fiendu poporulu lipsitu de cunoscintie religioase fundate, elu bunetatea seau reutatea unei baserici nu o

juđeca nice odata dupa spiritulu ei nice dupa cuantitatea de adeveru, ce o contine, ci dupa lucrurile esterne, cari contribue, ce e dreptu, tare multu la frumseti'a si intimitatea unei biserici, inse nu ele constituiescu esenti'a. De aci provine, de in Ardealu chiaru si romano-catolicii au mai multa ineredere in functiunile preotimei indeplinite dupa ritulu grecu, de cãtu in ale loru, fienducã ritulu grecu preste totu are una forma externa mai atragutoria. Ma cãte odata se lega de una baserica singuru din motive cu totulu necapaci si neacomodate de a figurã de basa la una convictiune religioasa fundata. Asia nu odata se intempla, de cãte unu omu de cultura tare pucina aduce de motivu, cã nu si parasesce credinti'a sa, singuru impregiurarea, cã voiesce se mora in ce s'a nascutu, seau cã voiesce se remana in ce au fostu mosi de stramosii lui.

Tote aceste areta, cã poporulu nostru inca nu a ajunsu nice pre departe acoló in privinti'a culturai religioase, cãtu se aiba una convictiune fundata speciala despre adeverurile religiunei, ce o profeseza. Impregiurarea acést'a inse si are si urmarile sale in viet'i'a religioasa a poporului. Anume prim'a si cea mai insemnata urmare este, cã poporulu nostru necunoscundusi precum se cuvine baserie'a sa cu adeverurile ei, este de parere, cã tote religiuniile, cãte le vede in tiera, tote suntu bune. De cãte ori nu aude omulu pre poporulu nostru resonandu, cumcã si celelalte confesiuni din tiera suntu bune, deorace totu unu Domnedieu este si la acele. De aci apoi urméza, cã deca elu trece dela una confesiune la alt'a, nu-si este siesi consciu despre nice unu pecatu, ce l'ar' fi comisu prin trecerea acést'a. Elu cându face trecerea la alta confesiune, resonéza cu totulu altumintrule decum resonéza unu omu de cultura, si este una mare gresielã a juđecã trecerile poporului dela una confesiune la alt'a cu aceasi mesura, cu care se juđeca trecerile omeniloru culti. Deca si ar' fi poporulu nostru consciu despre unu pecatu, cându face atari treceri, atunci de securu cã nu ar' trece asia usioru, si si deca ar' trece, iute s'ar' intorce indaraptu, fienducã nu ar' fi in stare se porte pre sufletulu seu unu atare pecatu. — Cu tote aceste inse la una confesiune neromanésca nu trece usioru. Acést'a inse nu o face din motivulu acel'a, cã dora una atare confesiune o tinea de rea, ci pentrucã in contr'a la asia ceva se revolta sentiulu seu nationalu, caruia nu pote se-i resiste asia usioru. Dela una confesiune romanésca inse la alt'a éra romanésca trece multu mai usioru, fienducã elu in urm'a culturai lui religioase celei pucine le tiene pre amendoue de bune, si in contr'a unei atari treceri sentiulu lui nationalu nu se revolta. Mai adauge la acést'a, cã elu deosebirea dogmatica intre cele doue confesiuni nu o cunoose de locu. In privinti'a externa inse a ritului si a usantielorui, pre cari elu singuru pune ceva pondu, nu observéza nice cea mai mica deosebire, asia cãtu prin una atare trecere nice modulu lui de vietia nu se schimba nice cãtu de pucinu.

Lucrurile aceste, credemu, esplica de ajunsu trecerile cele atãtu de

usiere a le poporului nostru dela una confesiune la alt'a. Se pote inse ore deduce, cumcà poporul nostru nu are nice una religiositate? Nice de cum. Numai atât'a se pote de aci deduce, că inca nu are cultura religiosa suficienta si cumcà inca nu are convictiunea ace'a speciala despre adeverulu basericei sale, carea trebue se o aiba unu poporu cultu. Datorinti'a nostra este prin urmare a inaltia si redica cultur'a lui religiosa totu din ce in ce mai tare, prin ce si trecerile voru scadé totu din ce in ce mai tare. Acest'a este si idealulu basericei nostre, că unulu fia care membru alu ei se pota ajunge la convictiunea ace'a religiosa, despre care amu vorbitu la inceputulu articulului acestuia; unulu fia care se se pota preface in *virum perfectum* in privinti'a credintiei, precum dice S. Apostolu Paulu. Atunci trecerile dela baseric'a nostra la cea greco-orientala se voru reduce forte tare. Éra deca si greco-orientalii voru tienti spre idealulu acest'a, atunci noi nu ne tememu, că vomu pierde nemicu, ci chiaru din contra avemu cea mai buna sperantia, că atunci trecerile dela densii la noi voru fi multu mai dese că astădi, fiinducă atunci poporulu greco-orientalu cultivatu mai usioru va vedé lumin'a si adeverulu, si mai cu putere se va aruncă in bratiile lui.

Ni mai remane inca una cestiune. Anume cestiunca, că pentru ce astădi suntu mai dese trecerile de la greco-orientali la noi, decâtu de la noi la eli. „Telegrafulu romanu“ e de parere, că pentru ace'a, pentrucă preotii nostri ravnindu la fundatiunea Escellentiei Sale se precepu mai bine la „cortesiri“ si „proselitismu“. Ia acest'a respondemu, că nu „cortesirile“ si „proselitismulu“ preotimei nostre este caus'a fenomenului acestuia, ce i causéza atât'a dorere. Caus'a se o caute a casa in constitutiunea cea „liberala“ si „moderna“ a basericei greco-orientale, cu care au ajunsu acoló, de certele prin parochiele loru suntu in permanentia. Si apoi deca in urm'a certelor acestor'a poporulu greco-orientalu disgustatu de certe fuge la „unatie“ unde in adeveru constitutiune „liberala“ si „moderna“ nu este, inse pentru ace'a este pace si disciplina mai multu vrednica decâtu ori ce constitutiune, atunci preotimea nostra nu e de vina. Că noi lu primimu, nu ni se pote impută de locu. Ma nu ni se pote impută nice ace'a, că noi primimu prin acést'a omeni fora convingere in baseric'a nostra. Nu ni se pote impută, pentrucă precum amu vediutu, poporulu nostru in urm'a culturai lui religiose celei pucine facundu una atare trecere nu-si este siesi consciu de nice unu pecatu, si elu e de firm'a convingere, că „unati'a“ este chiaru asia de buna, că si „neunati'a“, si astu-feliu convictiunea religiosa esista, desi nu cea classica, inse canonele nostre nu poftescu totu de a un'a la una trecere convingere classica, ci se multiumescu si cu una convingere generala, cum o intempina omulu la poporulu nostru.

Una dispensatiune papala.

In dfilele trecute foile anticatolice straine au fostu adusu scirea sensationala, cà Santi'a Sa Pap'a dela Rom'a ar' fi datu dispensatiune, cà una catolica din Franci'a se se pota maritá dupa unu Judeu din Ungari'a, si cà casatori'a s'a si binecuentatu in una baserica catolica prin unu preotu catolicu. Foile aceste, — cari altumintrule prin birourile lor redactionali numera forte multi Jidovi — nu au adusu scirea acést'a numai cà noutate, ci o au adusu cu intentiunea cà se arete oresi cumva una contradicere intre Pontificele Romei, care concede una casatoria intre unu judeu si unu catolicu si intre episcopatulungariei, cari in anulu trecutu a facutu opusetiune proiectului de lege cu privire la casatori'a intre catolici si Judei, si prin acést'a se face oresicum ridicula tota baseric'a catolica. Foile nostre cele romanesci, cari mai preste totu sciri de categori'a acést'a le inregistréza nu cu pucina placere, s'au grabitu a reproduce numai de câtu si scirea acést'a, cà nu cumva Romaniloru se li remana necunosuta.

Impregiurarea acést'a ni impune si noue datorinti'a a ne ocupá pucinu cu dispensatiunea din cestiune, premitiendu din capulu locului, cumcà inca nu scimu deca este adeverata seau ba scirea cu privire la ea.

Este cunoscutu, cumcà casatori'a este unu sacramentu, si sacramentulu este unu lucru supranaturalu. Este cunoscutu si ace'a, cumcà sacramentele si prin urmare si alu casatoriei numai celi botezati le potu primí. Nebotezatii inca se casatorescu, ce e dreptu, inse eli inchiaia numai unu contractu, nu primescu inse si nu potu primí si sacramentulu cu darurile lui.

Din motivulu acest'a baseric'a catolica prin dreptulu ei consuetudinariu nu ierta casatori'a intre unu botezatu si unu nebotezatu. Nu o ierta, pentrucà prin asia ceva nu se pote pastrá unitatea supranaturala intre conjugi. Conjugele botezatu este mladitia din viti'a lui Isusu Christosu, care dtece: „*eu sum viti'a, voi mladitiele*“. Conjugele botezatu este redicatu in sfer'a cea preste fire. Celu nebotezatu inse nu este nice un'a nice alt'a. Si totusi dupa invetiatur'a basericei, cà barbatulu si feme'a forméza unu trupu, elu trebue se fia un'a cu celualtu conjuge, cu mladiti'a vitiei celei preste fire. Prin asia ceva inse unitatea supranaturala intre conjugi, dintre cari unulu e botezatu si altulu nu, este tare alterata. Din care cauza dreptulu basericei catolice nu concede una atare casatoria.

Pre langa impregiurarea acést'a baseric'a mai are si alte motive, pentru cari nu concede una atare casatoria. Dintre aceste mai insemnatu este motivulu, cà prin una atare casatoria se pericliteza tare credinti'a si mantuirea partei botezate si a prunciloru nascuti din una atare casatoria. Alte motive ale basericei le amu adusu in foi'a nostra in anulu 1883 in articolulu despre impedimentulu disparitateri cultului pag. 377 uu.

Dispusetiunea acést'a inse a basericei cu privire la casatori'a intre

botezati si nebotezati este una dispusetiune de dreptulu omenescu si nu domnediescu. De aci inse de sine urméza, că autoritatea suprema basericéscă pote dá dispensatiune dela ea, si cându cere lips'a, atunci o si dà. Asia Santulu Scaunu Apostolicu dá missionariloru puterea delegata de a dispensá dela piedec'a acést'a de casatoria in tierile pagane, fiinducá acoló impregiurarile suntu de asia, câtu dispusetiunea acést'a tare salutară si tare motivata a bisericei nu se pote observá cá in tierile crestine. In Europ'a intréga singuru in Franci'a s'au intemplat casuri de Santulu Scaunu a aflu de bine a dá de ver o câteva ori una atare dispensatiune, pentrucá acoló tote relatiunile sociali si prin urmare si casatori'a se afla in unu periodu ore care de descompunere, si asia Santulu Scaunu a aflu de bine a mai relacsá dispusetiunea acést'a a bisericei, pentrucá se mantuésca baremu ce se mai pote mantú. Causile pentru cari Santulu Scaunu s'a aflu indemnatu a dá si in casulu de sub cestiune partei catolice din Franci'a una atare dispensatiune — presupunandu, repetimu, că scirea e adeverata — noue ni suntu necunoscute. Suntemu inse securi, că Santulu Scaunu va fi avutu cause suficiente, si de securu că nu a puresu cu usiuretate, ci cu circumspectiune, cu judecata si cu folosirea intregulu aparatu, ce se indatinéza a-lu intrebuintiá in casuri de aceste. Va fi puresu de securu cu tactulu acel'a finu, care l'a admiratu totu de a un'a lumca in diplomati'a Santului Scaunu Apostolicu.

In Austro-Ungari'a inse nu a datu Santulu Scaunu nice cându una atare dispensatiune. Si si in casulu acést'a — deca e adeveratu — nu a datu dispensatiune in Austro-Ungari'a. Autoritatea basericéscă nu pote dá dispensatiune decátu numai supusiloru sei. Si in unu casu de atare dispensatiune supusa este numai partea botezata. Partea botezata inse a fostu din Franci'a. Astufeliu nu se pote díce, că dispensatiunea s'a datu in Austro-Ungari'a, si prin urmare nu se pote díce, că Santulu Scaunu a venitu in contradicere cu episcopatul catolicu alu Ungariei. Afora de ace'a episcopatul Ungariei a facutu opusetiune unei legi civili, care voieá se caseze legea basericéscă. Santulu Scaunu inse nu a dechiaratu stersa legea basericéscă, carea episcopatul Ungariei a voitu se o sustiena prin opusetiunea sa. Santulu Scaunu a datu numai una simpla dispensatiune dela legea acést'a, si inca in unu altu statu. Unde este aici contradicere, noi nu intielegemu. Ma numumai că nu intielegemu, ci din contra vedemu de aici spre mangaiarea si edificarea nostra, cum sant'a baserica in fia-care statu si indrepta dispusetiunile sale intre marginile dreptulu divin conformu impregiurariloru statulu respectivu, si ce face in Franci'a, nu face in Ungari'a, si ce face in Ungari'a, nu face in Franci'a. Ma de aici vedemu, cum Sant'a baserica puredce in gubernarea sa dupa unu sistemu logicu, binecugetatu, consecuentu, si basatu pre intielectiunea domnediescă si pre instructiunea istoriei, si cum ea nu are alte motive in dispusetiunile si relacsarile sale, decátu singuru numai voi'a lui Domnedieu si mantuirea sufletelor.

Cin'a cea mai de pre urma de Leonardo da Vinci.

Inca in anulu trecut in unu articulu referitoriu la icon'a acést'a celebra, ce se afla prin forte multe case de ale crestiniloru, amu fostu aretatu, cumcà autoriulu ei, candu o a depinsu atâtu de naturalu si atâtu de frumosu, a voitu a espia prin ea pecatulu apostasiei, care apesà greu sufletulu lui.

Pucini din celi, ce au tipulu acest'a classicu in casa, voru sei se-lu pretiúesca si se i admire frumseti'a. Ma unii nice nu voru fi in stare se cunosca, in ce sta frumseti'a lui. Din caus'a acést'a lu vomu considerá acum din punctu de vedere estetieu.

Doispredicece au fostu Apostolii, cari au statu in giurulu Mantuitoriului nostru la cin'a cea mai depre urma. Caracterulu si temperamentulu loru a fostu si a trebuitu se fia diversu alu unuia de alu altuia. Iubirea loru inse facia cu inveciatoriulu, pre care l'au admiratu eli atâtu de multu, cu esceptiunea lui Jud'a, a fostu mai in una forma la toti. De aci si pote omulu usoru se-si intipúesca, cumcà cuvintele Mantuitoriului dela cin'a cea mai depre urma: „*adeveru adeveru dîcu voue, cà unulu din voi me va vinde!*“ au trebuitu se lu lovesca pre unulu fla care cá unu fulgeru, fienducà cu esceptiunea lui Jud'a, toti lu iubieáu mai intru o forma, si acum deodata, fora a presupune seau presemnti nemica, eli cari lu iubieáu asia de multu, trebuiu se auda chiaru din gur'a lui, cumcà unulu dintre eli va fi tradatoriu. Surprinderea Apostoliloru la audiulu cuvintelorु acestor'a a trebuitu se fia forte mare. Inse fienducà caracterulu si temperamentulu loru erá tare deosebitu alu unuia de alu altuia, asia si agitatiunea, ce s'a nascutu in urm'a surprinderi acesteia in sufletulu loru, a trebuitu se fia tare diversa. Si diversitatea acést'a a agitatiunei sufletesci a unui fia-cariu Apostolu la audiulu cuvintelorु acestor'a a fostu ace'a, ce si a propusu Leonardo se o depinga in colori pre feciele Apostoliloru, fienducà este una lege psihologia, cà cea ce se petrece in launtru in sufletulu omului, ace'a se oglindéza si in trasurile feciei.

Astufeliu, deca se uita omulu de aproape la tipulu cinei celei mai de pre urma a Mantuitoriulu incungjuratu de Apostoli, atunci observéza numai decátu in midilocu pre Mantuitoriulu cu una linisce dommediesca in faci'a atinsa incátuva de una dorere ore care rostindu cuvintele: „*adeveru, adeveru dîcu voue, cà unulu din voi me va vinde!*“. La audfulu cuvintelorु acestor'a se intemplà numai decátu una misicare intre toti Apostolii, precum si observéza omulu pre tipu, de ora-ce Apostolii de locu nu stau la mesa asia cum stau omenii, candu suntu linistiti. Ma nunumai se uasce una misicare intre eli, ci si unulu fia-care este misicatu in launtrulu seu, mai multu seau mai pucinu, dupa cum i erá caracterulu si temperamentulu.

Asia Bartolomeu nu voiesce se creda urechiloru, nu voiesce se creda, cumcà in adeveru a audfítu ace'a, ce a audfítu. Jacobu celu tineru intréba pre vecinulu seu, cà ce pote se fia acést'a? Andreiu este uimitu, càtu nu

mai scie de capulu lui. Petru este intregu aprinsu de mania. Joanu este cuprinsu de una dorere profunda. Si cum nu? Candu nice unulu nu l'a iubit pre Mantuitoriulu asia multu cá elu. Jacobu celu betranu devine cu totul confusu. Tom'a jora resbunare in contr'a aceluia, căce va face lucrulu acest'a. Filipu se grabesce a marturisi, cumcà elu este nevinovatu. Mateiu repetiesce in sufletulu seu inca odata cuvintele Mantuitoriului, flenducà nu este in stare se le intieléga. Tadeulu suspicionéza pre unulu si pre altulu. Simeonu se indoieste, că ore cuprindu cuvintele Mantuitoriului adeverulu seau nu?, si in urma Jud'a sentiendu-se vinovatu, se silesce a-si pastrà linistea, că se nu cugete careva, cumcà elu este.

Tote agitatiunile câte a fostu numai cu potintia se se nasca in sufletulu Apostoliloru la audiulu cuvintelu acestor'a, tote le a depinsu Leonardo in imaginea acést'a si inca cu căta maiestria si cu căta arta! Deca se uita omulu de aproape la imagine, si deca are numai cătu de pucina cunoscintia despre ace'a, cum se oglindéza pre faci'a omului agitatiunile interne ale sufletului, atunci de pre faci'a Apostoliloru va ceti numai decātu ce se intempla in launtruulu unui fia-caruia.

Acést'a este ce a facutu tipulu acest'a alui Leonardo atât de celebru. Elu a desecatu tote ideile artistice, ce unu pictoru pote se le culega din scen'a descoperirei tradarei lui Jud'a la cin'a cea mai de pre urma. Din care cauza, pana candu va esistà tipulu acesta pre pamentu, nice unu artistu nu mai pote sperà, că lu va intrece pre Leonardo in depingerea cinei celei de pre urma.

Santulu Joanu Evangelistulu cá martoru oculatu alu intemplariloru enarate in Evangeliulu lui.

In numerulu ultimulu alu foiei nostre amu fostu probatu, cumcà diversitatea, ce este intre Evangeliulu dela Joanu si intre celilalti trei evangelisti, nu se pote aduce nice de cum cá argumentu in contr'a autentiei celui de antaiu. Ma amu vediutu, că diversitatea acést'a se pote esplicà tare frumosu si naturalu din diversitatea impregiurariloru si a scopului evangelistiloru, asia cătu diversitatea acést'a in locu de a fi pentru noi una obiectiune in contr'a credintiei nostre, este chiaru din contra unu argumentu alu intieleptiunei celei inalte a providintiei domnedieesci.

Pre langa aceste inse noi avemu si alte arguminte destule interne, din cari se pote vedé pana la evidintia, cumcà numai Santulu Joanu Evangelistulu pote fi autoriulu Evangeliului, ce porta in frunte numele lui. Intre aceste argumentulu celu mai puternicu este acel'a, că Santulu Joanu Evangelistulu intemplarile din Evangeli'a sa le descrie atât de minutiosu, atât de detaiatu si in una ordine atât de logica, precum nu a potutu se le descria, decātu unu martoru oculatu, unulu care le a vediutu cu ochii sei proprii si a fostu de facia la tote dela inceputu pana la capetu.

Spatiulu celu angustu alu foiei nostre nu ni ierta a considerá argumentulu acest'a mai pre largu. Din care cauza cu ocasiunea acést'a ne marginimu numai la analisarea logica si psihologica a unei singure intemplari din cele multe enarate de Santulu Joanu Evangelistulu. Si acést'a este intemplantarea ace'a minunata a spelarei petioreloru invetiatiiloru, esemplulu celu mai classicu si mai eroicu alu virtutei celei caste a umilintiei.

Presupunemu, cumcà toturorur cetitoriloru li este cunoscutu, cum Santulu Joanu Evangelistulu enaréza in Evangeli'a sa spelarea petioreloru. Presupunendu acést'a intrebamu pre ori cine, ore unulu, care nu a fostu de facia la spelarea petioreloru, ar' fi enaratu lucrulu asia, precum este enaratu in Evangeliulu dela Joanu? Unulu care nu ar' fi fostu de facia, candu s'a intemplantu lucrulu acest'a, l'ar' fi amintitu numai cu doue, trei cuvinte si apoi ar' fi trecut mai departe. Pentru ce? Pentrucà pre unulu, care nu ar' fi fostu de facia, nu a potutu nice pre departe se-lu impresioneze si emotioneze asia de tare esemplulu acest'a classicu de umilintia, câtu si scenele cele mai neinsemnate si mai de pucinu momentu din intemplantarea acést'a se-i remana in sufletu nesterse, si si dupa unu sfru lungu de ani se-si aduca aminte de tote pana in cele mai mici detaiuri. Este cunoscutu, cà deca pre omu lu impresionéza de totu tare una intemplantare ore care din viétia, atunci si preste dieci de ani si aduce aminte si de partile cele mai neinsemnate ale intemplantarei aceleia, si candu enaréza intemplantarea ace'a, atunci o enaréza pana in cele mai mici detaiuri. Din contra una intemplantare, care pre omu nu l'a emotionatu si impresionatu decâtu numai tare pucinu, ace'a se uita forte usioru, éra de detaiuri preste câtuva tempu nimene nu-si mai aduce aminte. Nice odata inse una intemplantare numai audita nu emotionéza pre omu nice pre departe asia tare, cà una vediuta. Din care cauza cele audite se si uita mai usioru decâtu cele vediute.

Deca acum autoriulu Evangeliului Santului Joanu nu ar' fi fostu de facia, candu s'a intemplantu spelarea petioreloru invetiatiiloru prin Mantuitoriulu nostru Isusu Cristosu, atunci nice pre departe nu o ar' fi enaratu in Evangeliu asia detaiatu si minutiosu, cum este enarata; nu pentrucà sufletulu lui nu ar' fi fostu nice pre departe atâtu de emotionatu, câtu se fia dispusu a primí si a tiené in sine tote detaiurile pana la morte. Cum se enaréza inse spelarea petioreloru in Evangeliului dela Joanu? Pana in detaiurile cele mai mici, cari unui nepresentu nice nu i ar amblá prin minte se le enareze, na nice nu ar' cugetá la ele. Mai autaiu ni se spune, cumcà ce a cugetatu Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu immediatu inainte de spelare cà unu motivu ore care alu atarei umilintie pana la spelarea petioreloru invetiatiiloru. Se dice adeca: „atunci sciendu Isusu, cumcà tote i au datu lui Tatalu, si cumcà „dela Domnedieu a esitu si la Domnedieu merge“, va se dica cumcà marirea lui cea domnedieésca prin spelarea petioreloru invetiatiiloru nu suferé nemic'a. Dupa ace'a spune, cumcà s'a scolaru dela cina, apoi cà si a pusu vesmintele

sale, apoi că luandu stergatori'a s'a încinsu, apoi că a turnatu apa în spela-toria, apoi că a spelatu pre rendu petiorele tuturoru invetatieiloru sei, apoi întregu dialogulu celu frumosu cu Santulu Petru, apoi că érase si a luatú vestimentele sale, apoi că a siediutu si în urma că ce invetiatura li a datú si a demandatu invetatieiloru sei, că se ice din spelarea petioreloru. Nice odata unulu, care nu ar' fi fostu de facia la una atare întemplantare, nu ar' fi enaratu spelarea atâtú de detaiatu. Pentru unulu ce nu ar' fi fostu de facia si impresionatu pana la ose de tota spelarea, ce interesu ar' fi potutu avé, că se spuna, cumcá Isusu înainte de spelare s'a scolatu dela cina, că si a pusu vestimentele, că s'a încinsu cu stergatori'a, că a tornatu apa în spela-toria, că dupa cina érase si a luatú vestimentele, totu lucruri, cari proprie de sine se întielegu la unu atare actu. Pentru Santulu Joanu iuse, care a fostu de facia, au avutu tote aceste una însemnatate forte mare, pentrucá tote au mișcatu sufletulu lui că unu fulgeru, candu a vediutu că Domnulu si invetia-toriulu, pre care-lu admirá Jude'a, Fiulu lui Ddiu, despre ce eráu securi toti Apostolii, Domnulu naturei, caruia se supunea natur'a întreaga, se umilește pana la spelarea petioreloru. Acést'a l'a mișcatu atâtú de tare, câtú si detaiurile nu le a mai uitatu în tota viét'i'a sa, si si dupa multi ani si a adusu aminte de ele, că si cum i ar' fi înainte ochiloru, atâtú de mare a fostu surprinderea lui, candu a vediutu unu atare actu. Deca Santulu Joanu nu este autoriulu Evangeliulu ascrisu lui, atunci se ni spuna contrarii, de unde vine anomal'i'a, de unu nepresentu enarécá spelarea petioreloru cu atât'a surprindere de tote partile ei, câtú si astâdi dupa mai doue mii de ani, candu o cetesce omulu, i se pare, că vede pre Santulu Joanu uimitu de ea. Seau anomal'i'a remane neexplicata pentru totu de a un'a si pentru ori si cine, seau Santulu Joanu este autoriulu Evangeliulu ascrisu lui.

Una netolerantia religiosa in scientia.

În numerulu 5 alu foiei nostre amu fostu publicatu un'a recensiuone scurta a noului opú edandu de invetiatulu professoriu din Innsbruk N. Nilles intitulatu: „*Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae in terris Coronae S. Stephani*“. Înainte de recensiuonea acést'a M. O. D. Georgiu Pasc'a profesoriu la Seminariulu din Gherla a fostu facutu publiculu românescu în Tribun'a cunoscutu, cumcá academi'a romana din Bucuresci a votatu în sesiunea sa generala 1000 lei în ajutoriulu professoriulu Nilles, că se-si pota publicá opulu seu, care din 1000 pagine în mai bine de doue din trei parti se ocupa cu Romanii de sub coron'a Santului Stefanu. Opulu va contiené forte multe docu-minte pana acum necunoscute cu privire la istori'a basericésca a Romaniloru din Transilvani'a si Ungari'a, si afara de acé'a fiendu scrisu în una limba universalá că cea latiná va contribuí multu la acé'a, că si strainii invetiatii din

Europ'a se cunosca istori'a si relatiunile nostre basericesci, ce'a ce la totu casulu va fi de mare folosu pentru noi.

Academi'a romana din Bucuresci cá un'a corporatiune curatu scientifica neconsiderandu de locu efectele confesionali ale opului acestuia, a lucratu forte bine, cându a votatu ajutoriulu acest'a. Ea nu a avutu si nice cá a potutu se aiba in aintea ochiloru altu ceva decâtu singuru numai scopulu scientificu. Ceva tendintie si scopuri confesionali, si inca in favorulu basericeii unite, de securu cá nu a urmaritu academi'a, care intre membrii sei de abie numera ver o trei Romani uniti.

Pre langa tote acestea „Ortodocsulu“ din Bucuresci in numerulu 9 din 3 Martie 1885 este surprinsu de ajutoriulu acest'a alu academiei. „*Din partene „dice Ortodocsulu“ „marturisimu, cá acestu ajutoriu datu de Academi'a nostra, unui Jesuitu fla elu cátu de invetiatu, cá se inlesnéscá tiparirea unei carti tendentioase, scrise amune cu scopulu de a veni in ajutoriu propagandei papiste, ne a surprinsu forte“.* Curiosu lucru! opulu inca nice nu a esitu si inca nimene dela „Ortodocsulu“ nu l'a cetitu, si „Ortodocsulu“ si scie cá e tendentiosu. De multe lucruri mai e capace ur'a facia cu baserie'a nostra. Apoi cá chiaru „Ortodocsulu“ se teme asia tare de propagand'a papista, ni vine se ridemu. Si cum nu! cându chiaru Redactorulu „Ortodocsului“ si a castigatu scienti'a la Papisti in Bonn din Germani'a, si credemu cá a capetatu cá si Parintele Nilles, chiaru si ajutoru de acasa, cá se-si castige scientia la Papisti, si atunci totusi nu a fostu surprinsu de asia ceva, cum se surprinde acum. Mantuitoriulu a disu celui ce l'a lovitu preste facia: „*de am marturisiru neadeveru marturisesce de neadeveru, éra de am marturisiru dreptu, de ce me bati“.* Déca Parintele Nilles va falsificá istori'a, atunci „Ortodocsulu“ pasiésca pre facia si-lu combata, Déca inse va spune adeverulu, atunci pentru-ce se mania?

Celu ce nu cetesce foile orientaliloru desbinati, nu-si pote intipui, cáta ura si batujocura este in ele facia cu baserie'a nostra. Singuru „Candela“ din Cernantiu, spre onorea ei fia dtsu, face in privinti'a acést'a una esceptiune frumosa. Asia „Ortodocsulu“ totu in acelu numeru publica dnpa „Telegrafulu romanu“ din Sibiu un'a notitia despre trecerea unui unitu din Orastie la confesiunea greco-orientala. Éta cum se caracteriséza in notiti'a acést'a baserie'a nostra. „*Nai crede, cáta amuratiune a pricinuitu acést'a transgresiune in inimile acelorá, cari credu, cá imperati'a ceriuriloru numai prein mediulu purgatoriului se pote castigá, si ori ce faptu bunu numai dela uniti este primita“.* Amu promite tare multu acelor'a, care ni ar' aretá in ver unu opu de a barbatiloru nostrii, cá baserie'a nostra a invetiatu seau invetia asia ceva. Apoi cá se nu remana si institutiuniile nostre nebatjocorite, notiti'a purcede mai departe: „*Casulu s'a notificatu la congregatiunea de propaganda fide spre a „se sterge acestu apostatu din cartile de mantuie sufletésca“.*

Amu combatutu mai de multe ori gresielele dogmatice si canonice ale basericeii orientali desbinate, si o vomu face acést'a si de aci incoló. Nice

odata inse nu amu batujocoritu credinti'a si institutiunile ei, cum facu densii cu ale nostre, nice nu-i amu ascrisu invetiaturi, cari nu le profeséza. Ne amu portatu totu de a un'a cu spiritulu blandetieloru, si éta eli cum ne resplatescu!

Responsuri.

In numerulu 4 din anulu acest'a alu foiei nostre in articolulu: *Inca odata Liturgiele private si pentru morti in Domineci si in serbatori* amu fostu amintitu si de ace'a, că unu Domnu preotu relativu la cele ce le amu fostu disu in anulu trecutu despre legea basericésca, carea opresce tienerea parastaseloru in di de Domineca, ni a facutu observarea, că bunu este parastasulu si Sambat'a si Dominec'a numai se-lu aduca. Noi observarea acést'a o amu combatutu, credemu asia, precum s'a cuvenitu. Respectivulu Domnu preotu 'ni face acumu a don'a observare, că ar' fi doritu sei publicamu nu numai conclusiunea, ci si premisele.

La aceste respondemu acum, că dupa-ce conclusiunea densului a culminatu — celu pucinu noi asia amu inticlesu — a culminatu dicemu in ide'a gresita, că parastasulu ori si cându e bunu, numai se-lu aduca, fara de a mai considerá multu prescrisulu legei basericesci, care statorește un'a di anumita că mai acomodata pentru tienerea de parastase, asia premisele nu amu aflatu cu cale a le publicá. Cându cineva voiesce se probeze unu lucru reu, atunci e indiferentu, că ce argumente aduce pentru elu. E destulu déca se vá aretá, că lucrulu acest'a este reu, ori si cum l'ar' probá. Si acésta amu aretatu noi. Acést'a spre bucuria nostra o vede acum si respectivulu Domnu preotu, de ore-ce in observarea a dou'a ni comunica, cumcá densulu nu a voitu a desconsiderá legea basericésca, carea i este scumpa, ci a voitu numai a aretá, că este greu a cass'a un'a datina invecchita in poporu. Aici apoi i damu totu dreptulu. Si noi lasamu, cumcá este greu lucru asia ceva pentru preotíne. De aci inse nu urméza altu ceva, decâtu că preotínea se purcéda incetu, cu tactu si cu prudintia, ma si cu crutiare, căce in urma legea acést'a nu este unu lucru de credintia, ci numai de disciplina. Apoi că nu este chiaru lucru greu observarea legei acesteia basericesci, ni arata greco-orientalii, pre la cari prin marginile de media di ale Transilvaniei se observéza legea acést'a cu tota punctualitatea. Déca inse ore care preotu va purcede cu veemintia ace'a, cu care a purcesu Domnulu preotu respectivu, care indata ce a cetitu lucrulu in foia, a publicatu poporului, cá de aci in colo se aduca parastasele numai Sambat'a si nu Dominec'a, atunci voru pati de securu cá densulu, că multi nu le voru aduce nice Sambat'a nice Dominec'a. Aci inse nu este de vina legea basericesca, ci tactulu si procedur'a pripita a preotului. Noi inca nu amu disu in foia, că de odata se se caseze, ci ni amu esprimat numai dorinti'a, că ar' fi tare bine, cându toti preotii ar' avé in aintea ochiloru legea acést'a basericésca. Ni amu esprimat numai dorinti'a, pentru-cá amu sciutu ce lucru greu este a cassá de odata un'a datina invecchita.

2. Unu altu Domnu preotu, unu betranu venerandu, care precumu se vede la adenci betranetie intrece pre multi tineri in zelulu de a cunosce dispusetiunile cele frumose ale basericei, ni pune intrebarea, că ce insemnăza pre Santulu Agnetiu literele I. HS. NI. KA? La acést'a respundemu, că literele aceste in limb'a greca insemnăza: Isusu Christosu a invinsu. Se nasce inse acum intrebarea, că baseric'a resaritului pentru-ce a dispnsu că pre Santulu Agnetiu se se imprime chiaru cuventele aceste: *Isusu Christosu a invinsu*. La acést'a respundemu urmatoriele: Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu prin inviaraa sa din morti a invinsu mortea, si totu odata ne a incredintiatu, cumcă si noi vomu inviă. Ma că se finu securi despre inviarea nostra, ni a datu si arvuna, si acést'a este sant'a Cuminecatura, cace elu a disu: „*celu ce manca trupulu mieu si be sangele mieu, are nieti'a veciloru si eu lu voi inviă pre elu in dău'a cea de apoi*“. Chiaru prin ace'a, că noi luamu in trupulu nostru sant'a cuminecatura, carea este trupulu Domnului, a voitu se ni arete cumcă nu vá lasă pururea in pamentu trupulu nostru, care a primitu in sine trupulu Fiului lui Domnedieu si s'a facutu un'a cu elu, precum dice Mantuitoriulu: „*că celu ce manca trupulu mieu si bé sangele mieu traiesce intru mine si eu intru elu*“. Din caus'a acést'a si dispune sant'a baserica, că Evangeli'a, ce contine promisiunea inviarei pentru cei ce au primitu sant'a cuminecatura, se se cetésca pre drumu ducundu mortulu la mormentu. Acumu déca sant'a cuminecatura este pentru noi arvun'a inviarei, din cauza că ea este trupulu Aceluia, care a iuvinsu mortea, nemicu a fostu mai acomodatu, că dispusetiunea ace'a a santei baserici, că pre agnetiulu, care prin consecrare se preface in trupulu Domnului, se se serie cuventele: *Isusu Christosu a invinsu*, va se dica mortea. Cuventele acestea suntu asia dicundu flamur'a, sub care primimu noi sant'a cuminecatura, că un'a arvuna a inviarei nostre, si că una incredintiare, că mortea nu ne vá stapani in eternu, fiendu-că a fostu invinsa de Fiulu lui Domnedieu.

Totu acelu Domnu preotu ne intreba mai departe, că ce insemnăza cuventele: *usiele, usiele cu intieleptiune se luamu aminte!*, ce le dice diaconulu, respective preotulu inainte de recitarea simbolului de credintia la S. Liturgia. La acést'a respundemu, cumcă cuvintele acestea au avutu ôre cându una insemnatate forte mare. Astadi inse suntu numai una reliquia a timpurilor trecute. Anume pre timpurile persecutiuniloru pagane din imperiulu romanu in cei trei seculi de antaiu, crestini de fric'a paganiloru se indatinău a celebră sant'a Liturgia pre ascunsu, că nu cumva se-i prinda pagânii. Din caus'a acést'a si eră una specie de ministri basericesci numiti: ostiari seau usieri, cari aveáu se pazésca usiele in decursulu santei Liturgie, că nu cumva se intre ver unu paganu in lontru. Cu deosebita atentiune erău, că se nu intre ver unu paganu in lontru, atunci cându recitáu simbolulu credintiei, fiendu-că, déca atunci ar' fi intratu in launtru ver unu paganu, audiendu simbolulu credintiei, ar fi sciutu numai de câtu, că suntu crestini, si i-aru fi tradatu,

Din cauz'a acésti'a preotulu înainte de recitarea simbolului credintiei se îndatină a face pre usieri atenti, că se aiba grigia, se inchida usiele, că nu cumva chiaru atunci se intre in launtru ver unu paganu. De ace'a strigă preotulu atunci: „*usiele, usiele, cu întieptiune se luamu aminte*“. Cuvintele: *usiele, usiele!* suntu adresate usieriloru seau ostiariloru, éra cuventele: „*cu întieptiune se luamu aminte*“ suntu adresate poporului, că acum in securitate se fia atentu la recitarea simbolului credintiei.

Totu acestu Domnu preotu, ne întreba, că pentru ce se dîce in rogatiunea, prin carea in diu'a de Pasci se binecuenta carnea si ouele: *Cauta Domne Isuse Christose preste mancarile de carne, si le santiesce pre ele, precumu ai santitu miculu, pre care ti l'a adusu tie credintiosulu Avramu, si berbecele, care ti l'a adusu tie Abelu intru sacrificiu*! Domnulu preotu dice, că cuvintele aceste suntu in contr'a Santei Scripturi, dupa care Avramu nu a sacrificatu mielul ci unu berbecu cu cornele incolacite in tufisii, éra Abelu nu a sacrificatu berbecu ci mielul. La aceste respundemu, cumcà dreptu are Domnulu preotu, că asia se dice in cuvintele rogatiunei amintite, si asia precum se dice acoló, nu consuna cu Sant'a Scriptura. Lucrulu inse intregu se reduce la un'a erore a primiloru traducatori pre limb'a romana a rogatiunei acesteia, si erorea din intemplantare s'a vîrfitu si in editiunea cea noua cu litere din Blasiu dela anulul 1870.

In urma Domnulu preotu se mai plange, că editiunile cele noue a cartiloru rituali tiparite cu litere latine suntu pline de stranutari si variatiuni cari preotiloru celoru betrani li facu multu necadiu. La aceste respundemu, că revedictorii editiuniloru celoru noue a cartiloru rituali cându au luat u asupr'a loru lucrulu acésti'a greu, nu au intentionatu nice decum se-si arete scientia, precum sustiene Domnulu preotu, ci scopula loru a fostu singuru a introduce in cartile rituali una limba mai moderna. Cumcà la unu lucru asia greu nu a fostu cu potintia se le succéda tóte, ci au mai comisu si gresieli, este unu lucru, care de sine se întielege, fiindu-că si eli numai omeni au fostu. Gresielele aceste in un'a alta editiune se voru îndreptá, si voru fi mai pucine. Deodata inse nimene nu pote face nemicu perfectu.

3. Unu Domnu óre care cetindu articulu nostru din Nr. 4—1885 despre bunastarea materiale a preotimei nostre si aprobandulu intru tote ni tramite unu articlu, in care spre a se poté mari bunastarea materiala a preotimei nostre e de parere, că se se cera dela Santulu Scaunu Apostolicu concessiunea, că preotii se se pota casatori a dou'a ora. De argumentu pentru acésti'a aduce unulu, care e tare nenimeritu, desi densulu lu considera de principalu. Anume dice, că prin una a dou'a casatoria preotii veduvi ar' castigá un'a mama la copii loru, si nu ar' fi siliti se-si crésca copiii cu economu. La acésti'a respundemu, că iubirea mamei celei adeverate nu se pote suplini nece prin economu nice prin mama mastera. Ma noi facia cu copiii remasi nu potemu dá antaiatate nice umeia, căce nu seimu pentru-ce un'a mama

mastera se pota avé mai multa iubire de copiii, cari nu suntu ai ei, decâtu cum ar poté avé un'a economă éraşi de copii, cari nu suntu ai ei. Mam'a cea morta nu se pote suplini nice prin un'a nice prin alt'a. Esceptiuni voru fi si in unu casu si in altulu, inse chiaru esceptiunea intaresce regul'a. Suntu ele, ce e dreptu, alte arguminte pentru una a dou'a casatoria a preotiloru mai cu putere decâtu celu adusu de Domnulu respectivu. Baseric'a inse, care nu concede a dou'a casatoria, are arguminte si mai puternice, mai sublime si mai ideali, pre cari inse ni vomu luá libertate a le espune cu alta ocaziune.

4. Unu altu Domnu preotu ne intréba, cà de unde vinu sî ce insemnéza cuvintele: *prescura* si *cicornicu*.

La aceste respondemu mai antaiu, cà cuventulu: *prescura* vine dela cuventulu grecescu *πρόσφορα* = aducere inainte, pentrucă pana de *prescura* nu este altu ceva decâtu unu daru, ce credintiosii lu aducu inaintea Domnului la baseric'a lui. Cuventulu grecescu *πρόσφορα* folosinduse multu de poporulu romanescu pre incetulu si a pierdatu sunetulu sen originalu si s'a prefacutu dupa natur'a limbei romane in: *prescura*.

Fienducà este vorb'a chiaru de prescuri, asia nu potemu lasá neamintita una impregiurare óre care relativa la ele. Anume de multe ori, candu cercetéza omulu baserici depre sate, observéza, cà poporulu nostru duce tare bucuros prescuri la baserica. Ma de multe ori se mira omulu, cata multime de prescuri se aduna in câte una baserica din câte unu satu micuti. Impregiurarea acést'a este forte iubucuratoria, de-orace aréta, câtu este de puternicu inca sentimentulu religiosu in poporulu nostru. Inse de alta parte, precátu este impregiurarea acést'a de iubucuratoria, pre atât'a este alt'a de trista. Anume in multimea cea mare de prescuri, ce o vede omulu câte odata in baserici de pre la sate, observéza multe prescuri din grâu bunu, inse lucrate reu si copte reu, câtu i se pare omului, cà este glódu nu pâne. Ma atari prescuri observéza omulu mai cu sema prin Ardealu de multe ori prin tienu-turile, pre unde se face grâulu celu mai bunu. Lucrulu acest'a si are caus'a sa, nu atât'a in negligiuti'a poporului nostru, câtu mai multu in nesciinti'a lui. De unde poporulu nu are lipsa decâtu singuru numai de instructiune, si preotii nostrii dela sate aru face tare bine, candu aru face pre poporu atentu la ace'a, cà cuveninti'a aduce cu sine, cà prescurile, ce le tramite elu la baserica, se fia din grâu câtu se pote mai bunu si curatu, lucrate si copte câtu se pote mai bine, pentrucă totu de a un'a din ele se preface trupulu Domnului, care se aduce sacrificiu lui Dmnedieu. Éra sororile preotese, cari suntu renumite de economie bune chiaru si inaintea strainiloru, aru face tare bine, candu aru veni in ajutorialu fratiloru preoti prin ace'a, cà aru instruí pre matronele poporului, cum trebue se se pregatésca pâncea cea buna. Lucrulu acest'a ar' avé doue efecte bune; anume mai antaiu la baserica ar' tramite poporulu prescuri mai bune, éra de alta parte femeile din poporu

s'aru invetiá a pregatí pâne mai buna cá pana acum, si acést'a fora cá se-si cauzeze spese mai mari.

Cuventulu: *cicornicu* este cuventu curatu slavicu. Prin elu celu pucinu prin Ardealu se designéza person'a ace'a, care se ingrigesce de curatian'i'a basericei. Etimologice se deduce cuventulu: *cicornicu* dela cuventulu slavicu *cercva*, care insemnéza baserica. Éra cuventulu: *cercva* se deduce dela cuventulu grecescu: *κυριακή*, dela care se deduce si cuventulu germanu: Kirche si celu anglesu Church = baserica.

Varietăți.

Escellent'i'a Sa Prea Santitulu Metropolitu Dr. Joanu Vaneca de Butés'a a sositu astădi in 27 Martiu in pace si sanetosu dela Budapest'a.

Chiaru precându finisemu foi'a, jurnalele catolice din tieri straine ni aducu scirca, că dispensatiunea de casatoriá intre unu Judeu din Ungari'a si una catolica din Franci'a, cu care atât'a larma au fostu facutu foile, dela Rom'a inca nu s'a datu, si probabilu că nice nu se va dá.

Din cauza că tipografi'a este tare ocupata cu tiparirea manualeloru de scola, numerulu acest'a alu foiei s'a întârdiatu cu trei dile.

Inscientiare.

Dorindu a face ore care usiurintia Multu Onoratiloru Domni Preoti, cari voiescu a avé unele din opurile subscrisului autoriu, mi iau libertate a aduce la cunoscintia, că sum in pusetiune de a dá doue din opurile miele pre langa obligamentulu de a celebrá pentru ele câteva liturgii cu intentiunea, ce unui fia caruia doritoriu de a avé acele opuri, i se va face cunoscuta pre cale epistolaria, si anume:

1) „Istori'a universală a basericei“ pentru 6 sante liturgie.

2) „Istori'a basericei romanesci unite cu Rom'a“ pentru 3 sante liturgie.

Dupa persolvarea liturgiilor doritorii de a avé opurile aceste voru trebi, se dé despre persolvare unu documentu in limb'a latina dupa unu formulariu tramisu din partea autoriiului.

Blasiu in 27 Martiu st. n. 1885.

Dr. Alesandru Gram'a.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.